

NUKAN MAAMENI YENYII'BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɛ legboɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɛnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɛ pɛli kweiiwoo boi, diɛ laa di maameni la, yi di hwa ke jɛimaarɔn da mɔnɔ di hu, bɛ keke yenenuan kaa boi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hoge nukan hwɛpa pɛnɛ hwɛ gwei tɛgɛ hemɛi iɔi hu jɛitɔwɔnuan diɛ.

A ke loiɲaa keke yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanja tɛgɛ boi.

A ke loi keke hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lɛlɛ jɛikulo, yɛ pɛnɛ yɛ di wɔɔ yii jaane legboɔɔba laa hui.

A ke yene loi keke da ɲɔɔ kpɔn genɛi bɛ di liimu ɔ hɛgɛ negboɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa menɛi bai.

A ke gilipahɛ tɔnɔi ti hwilɛn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legboɔɔba laa bɛ gɛ, ɔlɛ yabɛ ke a di liimu hɛgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bɛ a gɛ loi keke diwɔɔ jaakpɔn genɛ ɔ bo yene.

Maane nuteitɛi, ɔ make a kpɔma yijaa di gɔl diɛ, maakweli, da hutɔ bɛ da negboɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanja kenaa keke bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ jaawooɔo kaa lai, yili keke bɛ gɛi yene bilibili gemɛi ɲɔ jaakpɔn genɛi jɛi zea kaa Amɛlik loi hui, ɔ dɔn ɲaa jɛi laa a pɔlɔ kpalaɛ ɲɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu ɲun meinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɛlɛ kaa tanɔn, yiliba nu kɛle maawiyɛ pɛlɛ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɛlɛ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan ɲaa bɛ gɛɛ hwɛkɛli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn jɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɛ ma yɛ ɔ ke a huwu menɛi, gu kɔlɔ kɛpɛlɛ, gu lawoo, jaala menɛi kenaa bɛlɛ, kilipahɛ huwu lɔpɛ, nɛi hu yii bo pɛlɛ ba, hɛn jɔlɔbo pɛlɛ pɔ da nukaapɛlɛ da zɛgɛi, yɛ ɔ ke a hulonu da nenu yilipulu, yɛ ɔ ke loi gaa gbɔɔba ju mun, yɛ ɔ ke a loi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn jɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yɛi ɔ yɛnɛkɛ, ɔ legboɔɔba laa holɔbo, ɔlɛ gbinimaa yɛ kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi lualaa hu da tolaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɲu lɔpɛ da kpɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwɛ kia pai nuta mɔnɔboi, di hwɛ kia pai menɛi jaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu ɔlɛ ɛyɛ mɛlɛkpɛ ma.

Dɔn ɲoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpɛ gele, maane nu keke ɲɔ kaa lonna, ɔ ke a gɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo mɛihwele 7

Nu keke pɛliai a gɛ tɔn niila jɛ tɔnɔ mɛi. Nu keke hon bɛlɛ kaa tanɔn nukan maatɔn jɛi liila.

Dɔn ɲoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yɛi ɔ li kititɛgɛ pɛlɛ la; a gaa yɛ maameni yɛ ɔ piliju.

Dɔn ɲoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwɛ ja, yi ɲun vɛ mai. A wwalakɛti di maakwiya ɲɔɔ loiɛa gahwa menɛi ɲɔɔ pɛlɛhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yɛi, ɔ ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititɛ gɛ pɛlɛla, ɔlɛ dian ti ɔ ke a kɔlɔn ɲaa ɔ make menɛi lɔpɛɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukoutanɔn 11

Nui lópee da meninɔŋɔɔ laahe ŋuɔ, meniti hwa pɛli kei a ɔn, yi ɔn ti hwə kɔlɔn ni ponɔna kitikepɛle la, maakɔŋɔnuaan ɲei ɓa.

Tɔn hwa pɛli nui lópe honji menita ɓa yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu menikei lowai tɔn mɔ a laa nui ti mɛi, ə make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan jii pɛlɔ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲei bɛlɛn meni hu, da gbinifa meni tamaa hu, naa kala pɛlɔ pɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

Maala kaa nukele yei ə hiə a niɪɓapɛlɔ, əlɛ ə he niɪɓa kenaa ŋɔ lɔi hu.

Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kuloi lɔi lópe hu, ə make gbɔɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

Nui lópe da ɲɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲei ə maakilɔ lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli ɲee hee mu.

Maakilɔlaa ti hwa pɛli tɛŋɛi meni nɔŋɔn kɛmun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ɓa lɔi ŋun ma meninɔŋɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔɓɔ.

Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əlɛ maala hwə ŋɔnɔ nu yei hwə ŋɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di kepɔ guloju hwə ma yɛkɛ la a huŋu meni, lɔilon na meni, əlɛ yala pɛlɔ meni. Di pɛliɛ a di ke ɲiiɓoo ti hu, ə make di taŋai lowai.

Lɛgbɔɔɓa da laana ɓɛ a hilɔtai laa ma.

Pɛlɛn mɔ ɓa a kpɔmaayi hɔɔtɔma, əlɛ maala ka ɲei gbɔmayii ti da nɔi ɲɛitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumeihweele 17

Nukan lópee jɔlɔɓɔ hɛn gaa a ɓɔɔ, ə make g boukɔuaa kpɔn ju.

Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔɓɔ hɛn gulo ɲei.

Dɔn ŋoo boukɔumeihaaba 18

Nui lópee a pɛli gbɔwɔ kilipahie kei, niɪɓa yiiɓɔ pɛlɔ hu. Mukulaa ɓa a pɛli niɪɓa kalan gei, ə niɪɓa yiiɓɔ juwu yii ɓɔ pɛlɔ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lópee gɛle yei ŋɔɔ kilipahie lɛ ə gweiwoɓɔ, ə gilipuju kweli, ə jɔlɔɓɔ ə nɛi nuta kpɛli ŋaa diə kenakele yi ɲɔu hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhwweele 20

Maala kaa nukele yei ə ŋundo kɛ, əlɛ ə kpɔn naa liilaa hu.

Di hwa nu yee kpɛlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu tanɔn 21

Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔlɔɓɔ ŋɔɔ lɔi ɲawooɓɔ meni hu, a wala kɛ a yaa kpinii, ə kɛ nui a ɲee lɛmai.

Maala kaa nukele yei, ə koloke gahanama ɓa ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɔ hwa tɛŋɛ mɛlan ma.

Lɔilonnii kilipahie pɛlɔ ɓɔ lɔi ɲawooɓɔ a kuloju. Gilipahie ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲaawooɓɔ nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔuweele 22

Nu kele kɛmeni a kpɔnɲuyii ɓɔ mun mɔ gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti ɓɔ maanɛ ə pa ɓɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əlɛ meni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu haaba 23

Maala kaa nukele yei ə kolo kɛ, ə niɪɓa koloke tɛlinmo da ɲaanɛ pɛlɔ mɛi; ə gɛ hwə pa kɛ a nui kolo hwɔ ma.

Nu kekolo bə maane di zalama; ə ke a hulonu da nenu.

Kolokemun lɔpee a peli kolokenuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ə to da hu.

Kolokemun nɔpee maala kaa jei ə viito, ə niifa pələ ŋaa ke. Ge kolo kei nowai ɲen ə ke a dɔɔ; əle yilipulu ŋɔɔ hwito lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan jei ŋɔɔ yii ə ke a beliya ju, gɔloi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di paane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, beɛ di maameni walawala jei kulo meni keɛ ba.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu lɔɔli 25

Kolo a wala ke jei, ɲɔn a peɛma, kolo hwaa kpe jei, kalanɔnnaa a jɔɔɔ, a pɔɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa jei yi maakpɔmaa ə ɔɔ.

Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔɔɔ. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ə make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meida 26

Maala kaa nukele yei di juto. Juto ti hɔŋɔ hwə ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔwɔtɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakweli ə ke kena kɛɛ. Maane lakweli kɛɛ keɛ laa ə ke kenaa kɛɛ tɔwɔ, nui lɔpe ge hwaŋa a ke jei.

Maakweli ŋun ma ya ɔaa ə nukan holoon naa ɔɔ, ə dɔɔ gaa ɲei yeɛ yei hu maawiye. Ya bə maane ə wooman, ɲɛɛmaa hweli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kɛɛ lowai, huwu ŋaa kɛɛ lowai ə ge liila ə ke diyei.

Maala kaa a longaanuaan yei di di loni huto pələ ɛn.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihweele 27

Maala kaa nukele yei ə geti ke ɔɔi ŋɔɔ tɔtɔwɔ laa kpaalə mei, ə pelima ə dɔɔ kulo.

Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ə kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə getike, ye dɔn ŋoɔŋaa jei ɔɔ di ɛ di kpaalə mei.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meinaan 29

Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔ gbɔmaa yii ti bə a peli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a neɛ.

Tɔɔi gaa nu yei yeɛyei hu da ŋɔɔ ɛgbɔɔba laa, maala keɛ hɔɔɔɔ ɲen lɔ gaama, ya ɔaa a mɔlaa diwɛi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwə laa.

Maala ŋaa ti da ɛgbɔɔba ŋaa ti, ge pələ hwa peli kei a juwu takpeli yi yeɛ keɛ puɔ geɔa hwə mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpeli hwə laa yi a peli dɔn ŋaa jei maameni piliju, ye nu ŋɔɔ tɔɔ gaa jei yeɛyei hu da ŋɔɔ ɛgbɔɔba laa kuloi jei: ye ə ke a lɔi, a kpɔn, ə make gu teitei.